

Sprawozdanie z konferencji pt. „Pedagogika jako kierunek kształcenia i dyscyplina naukowa. Między tradycyjnym etosem a komercjalizacją” Gułtowy, 23–24 maja 2011 roku

Zorganizowana w dniach 23–24 maja 2011 roku w przez Dziekana Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM prof. dra hab. Zbyszka Melosika konferencja zgromadziła najwybitniejszych przedstawicieli polskiej myśli pedagogicznej ostatniej dekady, reprezentujących trzynaście znakomitych ośrodków naukowych. Wśród zaproszonych gości znaleźli się członkowie Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów, Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, eksperci Państwowej Komisji Akredytacyjnej oraz doradcy MNiSW w kwestii krajowych ram kwalifikacji. Trwające dwa dni obrady odbywały się w Zespole Parkowo-Pałacowym UAM w Gułtowach (w większości w zdobionej freskami iluzjonistycznymi o motywach architektonicznych autorstwa Antoniego Smuglewicza z lat 1800–1804 sali balowej pałacu).

Odbyły się trzy sesje plenarne oraz dwie sesje półplenarne. Głos zabrało 25 prelegentów.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonał prof. dr hab. Zbyszko Melosik. Witając przybyłych, zaprosił do dyskusji i refleksji nad ujawnioną w podtytule konferencji dychotomią odnoszącą się do aktualnego stanu pedagogiki: „między tradycyjnym etosem a komercjalizacją”. Podkreślając, iż tym, co wyróżnia naukowców, jest pasja akademicka, zaangażowanie, radość i piękno odkrywania, a także wolność akademicka, prof. Melosik zwrócił uwagę, iż obecnie doświadczamy zagrożenia dla wolności i pasji, biografia naukowca staje się częścią gry z komercjalizacją w warunkach niepokojącej presji społecznej.

Pierwszą sesję plenarną, pt.: „Pedagogika w rzeczywistości. Rzeczywistość w pedagogice”, poprowadził prof. dr hab. Zbyszko Melosik.

Jako pierwszy głos zabrał prof. dr hab. Bogusław Śliwerski (ChAT, APS). W wystąpieniu pt.: „Pedagogika w wybranych kontekstach. O pozorach nauki i pedagogicznego kształcenia” Autor dokonał diagnozy stanu pedagogiki jako nauki i kierunku kształcenia. Przedstawił analizę stanu pedagogiki jako nauki na podstawie wyników rankingów wydziałów pedagogicznych, ocen parametrycznych, liczby nadawanych stopni doktora i doktora habilitowanego. Odwołując się do wyników badań własnych, opartych na analizie danych z ostatniej kadencji Centralnej Komisji, prof. Śliwerski wskazał na przyczyny porażek w przewodach habilitacyjnych z zakresu pedagogiki; są to: negatywna ocena rozprawy habilitacyjnej (mimo pozytywnej oceny wydawniczej) oraz brak dorobku. Jako powód częstych dyskwalifikacji wniosków o granty habilitacyjne wskazał recenzje „koleżeńskie”. Profesor Śliwerski zwrócił ponadto uwagę na ciekawe zjawisko polegające na otwieraniu przewodów doktorskich i habilitacyjnych z tematów pedagogicznych w ramach innych dyscyplin naukowych, jak: wychowanie fizyczne, teologia, językoznawstwo, historia, nauki o polityce czy socjologia, i zakończył swoje wystąpienie stwierdzeniem: „Každy ma prawo do nauki. Także do pedagogiki”.

Następnie głos zabrał prof. dr hab. Zbigniew Kwieciński (DSW Wrocław). Autor rozpoczął od streszczenia głównych tez książki izraelskiego pedagoga Aarona Avirama, odnoszących się do przyczyn porażki rozumu pedagogicznego w ponowoczesnych demokracjach. Aviram zauważa, iż swoista epidemia reform edukacyjnych, które wydają się być śmiałyymi projektami, prowadzi jednak donikąd i proponuje własny projekt, który składa się z czterech części: celów całościowej edukacji, treści i programu, organizacji, relacji między podmiotami edukacji. Aviram wskazuje między innymi, iż celem całościowej edukacji jest bycie moralne (co rozumie jako dążenie do ufności w stosunku do siebie) oraz bycie dialogiczne (jako umiejętność stałego dostrzegania różnic i pluralizmu). Prof. Kwieciński stwierdził, iż uderzające jest wszechstronne wykorzystanie przez Avirama integralnych koncepcji pedagogicznych, które są w Polsce znane i obecne (a nawet tworzone przez polskich naukowców, takich jak: K. Sośnicki, S. Hessen, B. Naroczyński, S. Kunowski). Niecierpanie przez polskich naukowców ze źródeł rodzimych, niski poziom więzi w środowisku pedagogów, nieobecność zespołów badawczych i zamykanie się we własnych „opłotkach” są, zdaniem prof. Kwiecińskiego, przyczyną porażki polskiego rozumu pedagogicznego, przejawiającego się niemocą stworzenia projektu edukacyjnego na miarę propozycji Avirama.

Z kolei prof. dr hab. Aleksander Nalaskowski (UMK Toruń) w wystąpieniu pt. „Ucieczka od ortodoksji jako tendencja rozwojowa?” dokonał analizy akademickich kłamstw, fałszerstw oraz ich możliwych przyczyn. Prof. Nalaskowski zwrócił uwagę, iż w sytuacji nieograniczonego dostępu do źródeł elektronicznych, kiedy wszystko jest do kupienia, a kształcenie ma charakter masowy, sprawdzenie autentyczności pracy studenta jest prawie niemożliwe. Nie ma już ani czasu, ani możliwości, by przeciwdziałać tego typu patologiom, a prokuratura nie interesuje się tym podziemiem fałszu i handlu. Niepokojącym zjawiskiem jest wszechobecny obieg fałszu i oszustwa (cytuując źródło, nie mamy już pewności, czy jest ono uczciwe) – stwierdził prof. Nalaskowski.

Następnie prowadzący sesję plenarną prof. dr hab. Zbyszko Melosik zaprosił do zadawania pytań prelegentom oraz do dyskusji. Głos zabrała prof. dr hab. Eugenia Potulicka (UAM Poznań), pytając prof. dr hab. Zbigniewa Kwiecińskiego o możliwość wydania książki Aarona Amirama w języku polskim, jako ciekawej propozycji całościowych reform edukacyjnych. Głos ten wsparła dr Aleksandra Boron (UAM Poznań), przywołując eksperyment edukacyjny Avirama. Z kolei prof. dr hab. Zbyszko Melosik (UAM Poznań) postawił tezę o zauważalnym, jego zdaniem, wzroście prestiżu pedagogiki jako nauki i skierował do prelegentów pytanie o przyczyny takiego stanu rzeczy. Prof. Melosik pytał także prof. Nalaskowskiego o możliwe remedium dla prezentowanej patologii braku moralności wśród akademików i studentów. W dalszej części dyskusji głos zabrał prof. dr hab. Kazimierz Przyszczypkowski (UAM Poznań), wskazując na następujące możliwe źródła wzrostu prestiżu pedagogiki: ciekawe tematy, mało wymagająca metodologia badań oraz wejście przedstawicieli pedagogiki w struktury władzy. Prof. dr hab. Dorota Klus-Stańska (Uniwersytet Gdański) wyraziła wątpliwość co do tezy o wzroście prestiżu pedagogiki. Stwierdziła, iż wszystkie trzy wystąpienia pokazały patologię, a pedagogika jako nauka ma doświadczenie złej przeszłości i trudnej terażniejszości. Pytała, skąd zatem takie optymistyczne stwierdzenie o rosnącej randze nauk pedagogicznych. Z kolei prof. Nalaskowski, odpowiadając na pytanie prof. Melosika, stwierdził, iż niemoralne zachowanie stało się wyrazem sprytu; istnieje solidarność w informowaniu o nielegalnych źródłach, a nie ma solidarności w ich zwalczaniu. Prof. Nalaskowski stwierdził, iż nie można dłużej udawać, że nie istnieją plagiaty i stąd wywodzi swój postulat o powrocie do ortodoksji. Kończąc dyskusję, w odpowiedzi na wątpliwości prof. Klus-Stańskiej prof. Melosik zauważył, iż ekstrapolował przykład poznański na „inne” pedagogiki, gdyż sam jako dziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM ma poczucie, iż aktualnie pedagogika ma dobrą pozycję, a zatem jest to przykład, iż taki korzystny stan rzeczy ma rację bytu.

Po przerwie dalsze obrady w sesji plenarnej poprowadził prof. dr hab. Bogusław Śliwerski.

Jako pierwszy głos zabrał prof. dr hab. Kazimierz Przyszczypkowski (UAM Poznań), który w wystąpieniu pt.: „Polityczność w pedagogice” zastanawiał się nad tym, czy pedagogika jest polityczna, czy też mamy do czynienia z politycznością w pedagogice. Pytał, czy jest coś w pedagogice, co nie jest polityczne. Przywołując okres rządów Romana Giertycha jako Ministra Edukacji autor stwierdził, iż praktyka edukacyjna potwierdza, że polityczne sprawy rozgrywają się na terenie szkół publicznych.

Z kolei prof. dr hab. Stanisław Mieszalski (WSP ZNP Warszawa) w swoim wystąpieniu zwięźle przedstawił przyczyny ewolucji przedmiotu studiów pedagogicznych, do których zaliczył m.in.: rozległość granic rzeczywistości pedagogicznej, którą to rzeczywistością zajmują się przedstawiciele różnych dziedzin humanistycznych, co przyciąga szerokie rzesze studentów. Swoistym wabikiem dla studentów jest także łatwość studiowania pedagogiki, o czym, zdaniem prof. Mieszalskiego, zbyt rzadko się mówi. Kolejne przyczyny ewolucji to zdaniem Autora: presja rynku pracy i będąca jej konsekwencją wielość specjalności podporządkowanych aktualnej atrakcyjności społecznej, a także powielanie w toku edukacji starych koncepcji przedmiotowych jako łatwiejszych, zamiast wprowadzania nowych, innowacyjnych i autorskich programów. Zdaniem prof. Mieszalskiego wymienione czynniki wprowadzają chaos i przyczyniają się do niemożności panowania nad przedmiotem studiów pedagogicznych. Jako remedium Autor postuluje wprowadzenie systemu uniwersaliów w kształceniu pedagogicznym.

Następnie głos zabrał prof. dr hab. Zbyszek Melosik (UAM Poznań), który podjął temat komercjalizacji badań naukowych i kształcenia uniwersyteckiego. Autor porównał szkolnictwo wyższe do szybko rozwijającego się przemysłu, a uniwersytet do działającej wydajnie instytucji, która jest otwartym systemem posiadającym pewne zasoby na wejściu i produkty na wyjściu. Komercjalizacja sprawia, iż istnieje presja na zwiększenie liczby studentów oraz zorientowanie na mierzalne efekty kształcenia, a nie na proces. Konsekwencją takiego stanu rzeczy są orientowane na „mieć”, nie na „być” oczekiwania studenta, który chce otrzymać gotowy produkt w postaci pakietu wiedzy, a także upadek autorytetu profesora, który jest już tylko „sprzedawcą w ramach supermarketu wiedzy”. Innym przejawem komercjalizacji wiedzy jest rynkowa użyteczność badań, a co za tym idzie, upadek prestiżu nauk humanistycznych. Prof. Melosik podkreślił jednak, iż uniwersytet jest integralną częścią społeczeństwa i jego zadaniem jest wpływ na rozwój społeczeństwa, stąd też konieczna jest współpraca z rynkiem pracy i wzięcie udziału w społecznej ekonomiczności; eparacja byłaby wyrazem arogancji profesorów wobec procesów rynkowych.

Sesję plenarną zakończył referat prof. dra hab. Wiesława Ambrozika (UAM Poznań) prezentujący historię poznańskiej pedagogiki od momentu zaistnienia pierwszej katedry pedagogiki w 1918 roku. Prof. Ambrosik zwrócił także uwagę na moment wyodrębnienia się w latach osiemdziesiątych XX wieku Wydziału Studiów Edukacyjnych, co dało poznańskiej pedagogice duże poczucie autonomii. Prelegent zaapelował o powrót do dyskusji nad aktualnymi problemami pedagogiki, dostrzegając przy tym nasilającą się dezintegrację środowiska.

Powyższe wystąpienia skłoniły uczestników, a także zaproszonych gości, do emocjonującej dyskusji, której główne wątki stanowił problem komercjalizacji i polityczności nauk pedagogicznych. Prof. dr hab. Janusz Gęsicki (APS Warszawa) zwrócił uwagę na rozdźwięk między oczekiwaniami naukowców a okolicznościami zewnętrznymi, jak na przykład wymagania parametryzacyjne, które nie pozwalają zaliczyć osiągnięć pedagogów, na przykład koncepcji szkół do kategorii patentów i uniemożliwiają zdobywanie konkurencyjnej w stosunku do nauk technicznych liczby punktów parametryzacyjnych.

W dalszej części obrady toczyły się w dwóch równoległych sesjach półplennarnych: „Kształcenie akademickie: konteksty i kontrowersje” oraz „Rekonstrukcje tożsamości nauk o edukacji i akademików”¹.

Pierwszą sesję półplennarną poprowadziła prof. dr hab. Dorota Klus-Stańska z Uniwersytetu Gdańskiego.

Jako pierwsza głos zabrała prof. dr hab. Wielisława Osmańska-Furmanek (Uniwersytet Zielonogórski), która wygłosiła referat na temat: „Bolońska wizja Europejskiego Uniwersytetu”. Profesorka Osmańska-Furmanek dowodziła, iż współcześnie uniwersytet jako instytucja przeżywa, podobnie jak całe społeczeństwo, kryzys. Do najważniejszych aktualnych zadań uniwersytetów europejskich należy zatem, zdaniem prelegentki, rozwiązywanie dylematu pomiędzy zaangażowaniem w rozwiązywanie problemów społecznych a budowaniem nowej tożsamości akademików. Prof. Osmańska-Furmanek zaprezentowała dziesięć aktualnych modułów (filarów) bolońskiej dyskusji nad kształtem europejskiego uniwersytetu. Wśród nich wyróżniono między innymi takie idee jak: uniwersytet jako podstawa budowy nowoczesnego świata, uniwersytet jako jeden z filarów autonomii, jako centrum kształcenia wysoko wyspecjalizowanej kadry. W odniesieniu do wyróżnionych modułów Prelegentka stawiała pytania między innymi o możliwość zmiany wizji uniwersytetu w obliczu wspólnej europejskiej suwerenności. Prof. Osmańska-Furmanek pytała w tym kontekście: czy możliwa jest globalna uczelnia? Kolejne dylematy wyrażały się w pytaniach i wątpliwościach dotyczących miejsca i rangi współczesnego uniwersytetu. Idea społeczeństwa opartego na wiedzy sprawia, że wiedza jest wszędzie; jakie jest zatem miejsce uniwersytetu, który nie jest już jedynym źródłem wiedzy i ośrodkiem jej rozpowszechniania? Czy będzie miejsce dla klasycznej, nieortodoksyjnej wiedzy, która nie będzie tworem rynkowym? Na zakończenie Prelegentka przedstawiła dwie wizje wyłaniające się z dyskusji nad powyższymi ideami: wizję pesymistyczną, która każe stwierdzić, iż system boloński zablokował reformy w poszczególnych krajach, oraz wizję optymistyczną, wyrażającą się w stwierdzeniu, iż system boloński pomógł zidentyfikować i rozwiązać problemy związane z bezradnością, niechęcią do innowacji, nepotyzmem, kontrolą neofeudalizmem i strachem przed byciem ocenianym. Prof. Osmańska-Furmanek wyraziła nadzieję, iż ziszcą się wizja optymistyczna.

Następnie głos zabrała prof. dr hab. Iwona Chrzanowska (WSP Łódź), która w wystąpieniu pt. „Pedagogika – nauka nie-praktyczna. O zagrożeniach dla dyscypliny” skoncentrowała swoje rozważania wokół pedagogiki jako kierunku kształcenia. Prelegentka przytoczyła szereg danych liczbowych mówiących między innymi o tym, ilu jest aktualnie w Polsce studentów pedagogiki, na jakich kierunkach i specjalnościach się kształcą i ilu z nich uzyskuje zawód po ukończeniu wyższej uczelni. Prof. Chrzanowska zwróciła uwagę na nierówność kwalifikacji między pedagogiem a pedagogiem specjalnym wynikającą z zablokowania możliwości pracy pedagoga specjalnego w placówkach, w których może pracować pedagog. Prof. Chrzanowska zauważyła, iż w aktualnym stanie rzeczy student nie wybiera pedagogiki specjalnej, bo mu się to nie opłaca. Postulowała zmianę w omawianym zakresie.

Jako trzeci głos zabrał prof. dr hab. Dariusz Kubinowski (UMCS Lublin). Prelegent w swoim wystąpieniu pt. „Specjalności czy nowe kierunki w ramach studiów pedagogicznych/edukacyjnych?” dokonał zestawienia szkół, które kształcą na kierunkach pedagogicznych. Prof. Kubinowski zwrócił uwagę, iż dane dostępne na stronach internetowych bardzo często są nieaktualne i mogą wprowadzać w błąd potencjalnych kandydatów. Prof. Kubinowski postulował ponadto uczynienie nowych kierunków z dotychczasowych specjalności dostrzegając jednocześnie zagrożenie polegające na rozmyciu się pedagogiki jako dyscypliny.

¹ Niniejsze sprawozdanie zawiera prezentację przebiegu obrad pierwszej sesji półplennarnej, w której Autorka niniejszego opracowania uczestniczyła. Czytelnik może zapoznać się z przebiegiem drugiej sesji półplennarnej w sprawozdaniu autorstwa Michała Klichowskiego.

W dalszej kolejności głos zabrała prof. dr hab. Ewa Muszyńska (UAM Poznań), która w systematyczny sposób odniosła się do problematyki procesu kształcenia pedagogów, prezentując jego stan, perspektywy i zadania. Profesor Muszyńska zwróciła uwagę na pojawiające się współcześnie nieprzygotowanie absolwentów kierunków pedagogicznych do praktyki, czego świadectwem są liczne porażki pedagogiczne, takie jak: przemoc w szkole, zaniedbywanie, czy sięganie przez uczniów po narkotyki. Prof. Muszyńska zachęcała, by poszukiwanie rozwiązań rozpocząć od diagnozy przyczyn owego nieprzygotowania praktycznego. Wśród przyczyn Prelegentka wskazała: treści kształcenia (stosunek działań skierowanych na wiedzę wobec działań skierowanych na umiejętności, rodzaj wiedzy – przewaga wiedzy opisowej nad wyjaśniającą), sposoby kształcenia (podający charakter przekazu akademickiego, niedostatek okazji do sprawdzenia przez studentów własnych umiejętności, zbyt liczne grupy, przeciążenie pracowników, brak współpracy naukowców z praktykami, większe zainteresowanie naukowców opisem zdarzeń, a nie ich wyjaśnianiem) oraz cechy osób, które kształcimy (absolwenci szkół, którzy potrafią rozwiązywać testy, a nie potrafią rozwiązywać problemów). W dalszej kolejności prof. Muszyńska opisała perspektywy kształcenia pedagogicznego, wskazując, iż wprowadzenie ustaleń bolońskich jest szansą na zmianę nawyków poprzez konieczność skoncentrowania się dydaktyków na efektach kształcenia. Ustalenia bolońskie niosą jednakowoż, zdaniem prof. Muszyńskiej, również szereg zagrożeń, wśród których najbardziej wyrazistymi są brak spójności i komplementarności pomysłów na reformę, parametryzacja nieuwzględniająca dydaktyki i organizacji oraz walka o studenta. Na zakończenie prof. Muszyńska wskazała zadania, które należy podjąć, by optymalizować proces kształcenia pedagogów. Wśród nich najważniejszym wydaje się podjęcie wielostronnej wymiany uniwersytetów z placówkami, w których realizowana jest aktywność zawodowa pedagogów i nawiązanie współpracy z praktykami.

Jako ostatnia w sesji półplenaryjnej głos zabrała prof. dr hab. Beata Przyborowska (UMK Toruń). Wystąpienie pt. „Innowacje w kształceniu w kontekście misji i rynkowych wyzwań” stanowiło prezentację dwóch przeciwstawnych poglądów na temat znaczenia wyzwań rynkowych dla innowacyjności kształcenia. Pierwsze podejście zakłada przenikanie uczelni do praktyki, rozwój kierunków studiów w obszarze marketingu, pojawienie się oświaty niepublicznej oraz mnogość szkoleń dostosowanych do wymagań rynkowych. Drugie podejście natomiast postrzega dostosowywanie się uczelni do wymagań rynkowych jako swoiste zagrożenie dla kształcenia akademickiego, zakłada konflikt między uczelnią a rynkiem pracy. Zdaniem prof. Przyborowskiej obecnie uczelniom najbardziej potrzebne jest kształcenie holistyczne i większe wykorzystywanie w procesie edukacji akademickiej aktywnych form przekazu wiedzy.

Powyższe wystąpienia skłoniły uczestników do dyskusji, w której najwięcej uwagi poświęcono zależności kształcenia akademickiego od polityki państwa. Profesor Eugenia Potulicka, odnosząc się do referatu prof. Ewy Muszyńskiej, skonstatowała, iż ważnym czynnikiem wpływającym na stan kształcenia pedagogicznego jest czynnik środowiskowy, nie ma bowiem, zdaniem prof. Potulickiej, edukacji wolnej od polityki. W podobnym tonie, wskazując liczne przykłady rozwiązań edukacyjnych w Europie i w USA podporządkowanych interesom politycznym, wypowiedzieli się prof. Zbigniew Kwieciński i prof. Osmańska-Furmanek. Z kolei prof. Dorota Gołębiak zwróciła uwagę uczestników na fakt, iż kształcenie pedagogiczne poprzez swoją masowość i łatwość dostępu już nie jest skierowane do elit. Natomiast prof. Mirosława Dziemianowicz postulowała, by postrzegać mimo wszystko edukację jako wartość, zasób, ale i towar, i nie pozwalać na wykluczanie pedagogiki z tego systemu dóbr. Na zakończenie prowadząca sesję i dyskusję prof. Dorota Klus-Stańska zauważyła, iż debata pozwoliła zauważyć wspólne wątki i zgodność poglądów wśród uczestników, podkreśliła jednocześnie, iż pedagogika pozbyła się odpowiedzialności za kształcenie nauczycieli i oceniła ten fakt jako swoisty dramat naszej kultury edukacyjnej.

W tym miejscu zakończyły się obrady w pierwszym dniu konferencji, a uczestnicy kontynuowali dyskusje podczas uroczystej kolacji. Wieczór umilił koncert zespołu „Bayan Brothers”.

W drugim dniu konferencji obrady rozpoczęły się o godzinie 9.00. Drugą sesję plenarną pt.: „Kształcenie akademickie: konteksty i kontrowersje (część II)” poprowadziła prof. dr hab. Iwona Chrzanowska.

Jako pierwsza głos zabrała prof. dr hab. Dorota Klus-Stańska (Uniwersytet Gdański), która w wystąpieniu pt. „Chaos jako perspektywa analizy i rekonstrukcji dydaktyki” przedstawiła aktualne dylematy tożsamości dydaktyki. Prelegentka zauważyła, iż panujący chaos może stanowić jednocześnie atrybut i kontekst dydaktyki i wyróżniła następujące zagrożenia dla naukowej tożsamości dydaktyki: folk-dydaktykę, dydaktykę urojeniową, dydaktykę gabinetową oraz dydaktykę archiwizacyjną. Przez folk-dydaktykę prof. Klus-Stańska rozumie dydaktykę uprawianą przez laików, którymi też często stają się dydaktycy akademicki poprzez nadmierne zwrócenie się ku uczuciowości, z pominięciem aspektu wiedzy. W tym kontekście dydaktyka nabiera tożsamości infantylniej. Z kolei dydaktyka urojeniowa to, zdaniem Klus-Stańskiej, droga do zaburzonej tożsamości dydaktyki jako nauki, która oparta jest na myśleniu magicznym i urojeniach mocy sprawczej dydaktyków. Budowaniu tożsamości wyalienowanej z kolei służy dydaktyka gabinetowa, która odwołuje się do osobistych doświadczeń dydaktycznych nauczycieli akademickich i pozbawiona jest rekonstrukcji autentycznego doświadczenia szkolnego, poprzez co pogłębia się nieporozumienie narracyjne pomiędzy nauką a praktyką. Wreszcie dydaktyka archiwizacyjna – rytualna, zakotwiczona w wierności procedurom kontrolno-porządkowym, służy budowaniu tożsamości biurokratycznej. Na zakończenie prof. Klus-Stańska nazwała współczesną dydaktykę nauką pustą, która niczego nie opisuje i niczego nie wyjaśnia, zbudowana jest na ogólnikowych treściach i nie odnosi się do rzeczywistości.

Kolejne wystąpienie pt. „Nowe spojrzenie na szkołę wyższą. Transdyscyplinarne studia edukacyjne w perspektywie Krajowych Ram Kwalifikacji” wygłosiła prof. dr hab. Mirosława Dziemianowicz (DSW Wrocław). Prelegentka przedstawiła założenia KRK ze szczególnym uwzględnieniem wzorcowych efektów kształcenia dla kierunku pedagogika. Prof. Dziemianowicz zwróciła uwagę na trudności związane z usystematyzowaniem efektów kształcenia odnoszących się do kompetencji społecznych i personalnych studentów. Ponadto wykazała, iż zarówno na poziomie studiów pierwszego, jak i drugiego stopnia w naukach humanistycznych i społecznych dominują kompetencje adaptacyjne i emancypacyjne, a brakuje krytycznych.

Z kolei prof. dr hab. Bogusława Dorota Gołębiak (DSW Wrocław) w wystąpieniu pt.: „O miejscu akademickiej pedagogiki w rozszerzonym programie kształcenia nauczycieli” zastanawiała się nad miejscem akademickiej pedagogiki w polu napięć między różnymi interesami, zwracając przy tym szczególną uwagę na wymóg praktyczności wiedzy oraz finalności (Bachtinowskie niezwieńczenie) kwalifikacji nauczycielskich. Prof. Gołębiak wyróżniła trzy podejścia do kształcenia nauczycieli: podejście monologiczne; dialogiczne i trialogiczne.

Jako ostatnia głos zabrała prof. dr hab. Eugenia Potulicka (UAM Poznań). W referacie pt. „Kształcenie pedagogów w propozycji liberalistów” Prelegentka przedstawiła założenia i efekty reformy szkolnictwa z 2008 roku w Wielkiej Brytanii. Projekt zakładał, iż nauczyciel to najwyższa wartość narodu, a dobór osób do zawodu nauczyciela dokonuje się spośród najlepszych absolwentów. Prof. Potulicka wskazała także zagrożenia tkwiące w omawianym projekcie, wśród nich wyróżniła: powrót do tradycyjnego nauczania, a nawet wprowadzanie kar prowadzących do wykluczania dzieci.

Przedstawione podczas wystąpień tezy skłoniły uczestników do dyskusji. Najwięcej pytań, wątpliwości i kontrowersji wzbudził temat Krajowych Ram Kwalifikacji. Prof. Klus-Stańska i prof. Potulicka pytały o teoretyczne podstawy założonych zmian w systemie szkolnictwa wyższego, podkreślając przy tym specyfikę studiów pedagogicznych i niemożność opisu efektów kształcenia dla różnych dyscyplin naukowych przy użyciu jednego wzorca. Prof. Gęsiński zauważył, iż proponowane

zmiany są efektem ingerencji rynku pracy w funkcjonowanie szkolnictwa wyższego, natomiast prof. Muszyńska postawiła dwa postulaty: o konieczności budowania teorii jako zbioru twierdzeń nie tylko opisujących, ale przede wszystkim wyjaśniających oraz o prawdopodobnej potrzebie stworzenia przez pedagogikę teorii prakseologicznej.

Obrady wznowiono po przerwie. Trzecią sesję plenarną pt. „Rekonstrukcje tożsamości nauk o edukacji i akademików (część II)” poprowadził prof. dr hab. Janusz Gęsicki.

Jako pierwsza głos zabrała prof. dr hab. Barbara Kromolicka (Uniwersytet Szczeciński). W referacie pt. „Dostojeństwo Uniwersytetu – w poszukiwaniu gubionego dziedzictwa” Prelegentka postawiła kilka tez obrazujących kondycję dzisiejszych uniwersytetów. Podkreśliła między innymi, iż dotychczasowe etyczno-moralne punkty odniesienia tracą sensy poprzez obojętność naukowców na idee humanizmu, kategoryzację podporządkowaną parametryzacji oraz rankingi. Prof. Kromolicka wskazała również na skłonność jednostek (w tym naukowców) do relatywizmu, rola uczelni sprawdzona została do instytucji służebnej, a etos akademicki uległ przekształceniu. Aktualnie, zdaniem Profesor Kromolickiej, regulatorem zachowań nie jest mistrz, lecz procedury, które należy dostosować do klientów (studentów).

Następnie głos zabrała prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska (UAM Poznań). W wystąpieniu pt. „Naukowiec w parametryzacyjnym spektaklu” Prelegentka, posługując się metaforą teatru, przedstawiła miejsce współczesnego naukowca w sztuce parametryzacyjnej. Naukowiec jest aktorem, a swoją rolę powinien odegrać profesjonalnie w naukowej biografii, tym bardziej, że teatr ma charakter wspólnotowy, a zatem miejsce akcji może mieć zasięg narodowy, europejski, jak i światowy. Prof. Cybal-Michalska podkreśliła, iż teatr jest sztuką mimetyczną, zatem aktor-naukowiec często przejmuje sposób gry od innych aktorów; kłopot polega na tym, że naukowcy często tylko nakładają maski, które przykryć mają drzemiący za kulisami lęk i obawę. Prof. Cybal-Michalska zakończyła swoje wystąpienie troską o finalny efekt spektaklu, skoro nie wszyscy naukowcy zostali do gry zaproszeni, a rolę reżysera oddano w ręce Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Z kolei prof. dr hab. Amadeusz Krause (Uniwersytet Gdański) w referacie nt.: „Istota i rola paradygmatów w subdyscyplinach pedagogiki” zauważył, iż w pedagogice częściej występuje zjawisko tworzenia nowych paradygmatów niż identyfikacji już istniejących lub też upozorowane włączanie się w obowiązujący paradygmat. Prof. Krause proponuje powiązanie subdyscyplin w dyscypliną „matką”, co pozwoli zmniejszyć rozwój subdyscyplinarnych poetek, prywatnych pedagogii z bylejącością i kolokwializmem wygłaszanych tez.

Jako ostatni głos zabrał prof. dr hab. Marian Nowak (KUL Lublin), który w wystąpieniu „Specyfika pedagogicznego myślenia i kształcenia” zaprezentował tradycję badań nad tożsamością i specyfiką pedagogiki oraz wskazał powody i cel zajmowania się specyfiką pedagogicznego myślenia i kształcenia. Prelegent podkreślił, iż socjalizacja zawodowa podczas studiów jest niemożliwa, proces ten wchodzi w dojrzałą fazę dopiero w realnej praktyce zawodowej.

Oobradę zakończyła ożywiona dyskusja nad miejscem i rolą współczesnych naukowców w procesie tworzenia i przekazywania wiedzy. Prof. Melosik zauważył, iż w dobie współcześnie uruchomionych zmian nie ma już możliwości, by uniwersytet mógł odzyskać swoje dawne oblicze, a w trosce o dobro kadry prof. Melosik sugeruje tworzenie dużych interdyscyplinarnych zespołów. Prof. Gęsicki z kolei zauważył, iż nie jest tak, że narzucono nam zmiany, ale to my, jako akademicy, te zmiany sprowokowaliśmy. Prof. Gołębiak podjęła z kolei próbę scalenia wszystkich wystąpień poprzez podporządkowanie ich spostrzeżeniu, że jesteśmy w dobie poszukiwania paradygmatu, a metodologia nauk pedagogicznych jest w fazie „stawania się”, stąd, zdaniem prof. Gołębiak, liczne negatywne recenzje (czynione z punktu widzenia własnego paradygmatu) w procedurze ubiegania się o granty. Prof. Petrykowski natomiast wyraził pogląd, iż Krajowe Ramy Kwalifikacji sprawiły, że jako naukowcy stoimy teraz przed wyzwaniem zdefiniowania siebie jako badaczy, a konieczność wskazania kom-

petencji społecznych zdobywanych przez studentów zmusza nas do zadania sobie pytania, czy sami jesteśmy wzorem i co możemy studentowi zaoferować jako nauczyciele, badacze, ludzie.

Na zakończenie głos zabrał prof. dr hab. Zbyszko Melosik, który jako gospodarz konferencji wyraził podziękowania przybyłym prelegentom, gościom i organizatorom. Podsumowując dwudniowe obrady, prof. Melosik stwierdził, iż dostrzega niepokojącą arytmieję przejawiającą się w położeniu większego nacisku na zainteresowanie dydaktyką niż nauką i postawił pytanie: czy pedagodzy mają już ustaloną wizję i spokój co do uprawiania nauki? Uczestnicy obrad wyrazili nadzieję na kolejne spotkanie, podczas którego poddana dyskusji zostanie między innymi powyższa wątpliwość.

Karolina Kurys